

## **«Закон і Справедливість» воює з «бандерівцями», а Путін потирає руки**

- Бартош Крамек, «Gazeta Wyborcza»
- Варшава, 15.03.2019

**За даними опитувань, поляки – найулюбленіший народ українців (відразу за ним йдуть білоруси і канадці). Однак ми з усіх сил намагаємося позбавити українців цього відчуття.**

В ніч з 8 на 9 березня захмелілі пасажирів варшавського таксі побили українського водія, який мав зухвалість слухати не диско-поло, а іншу музику. Вони провокували його: «Ти, українська б...» і «Повертайся додому, українець є...й».

Це не поодинокий випадок. Українці за кермом «Uber» на польських вулицях щодня відчують на собі агресію. За недостатню повагу до «диско-поло». За затори на дорогах. За те, що чекають пасажирів, припаркувавшись на іншій стороні вулиці. За те, що недостатньо швидко розуміють текст замовлення. За акцент. За Волинь і «Велику Польщу».

Ми не володіємо достовірною статистикою, оскільки, за оцінками омбудсмена і ОБСЄ, в поліцію заявляють лише про 5 відсотків злочинів на ґрунті ненависті. В одному тільки Малопольському воєводстві, де проводилося дослідження, в 2016-2017 рр. було скоєно 44 тисячі злочинів на ґрунті ненависті до української спільноти. Скільки кримінальних справ правоохоронні органи порушили у зв'язку з цим? 18 (прописом: вісімнадцять). Можна з упевненістю припустити, що Малопольське воєводство не є винятком з правил.

Активісти, які займаються допомогою іноземцям, повідомляють, що атаки на ґрунті ксенофобії постійно кваліфікуються як звичайне хуліганство. Правоохоронні органи неохоче реагують на заяви українців, часом просто відмовляються їх прийняти. Самі ж зацікавлені особи намагаються сидіти тихо, щоб не нашкодити собі – вони живуть в страху перед чиновниками, від яких залежить їхнє право на перебування в Польщі.

### **Українці – жертви історичної політики «Закону і Справедливості»**

Немає таких досліджень, які дозволили б встановити прямий зв'язок між зростаючою хвилею злочинів на ґрунті ненависті та політичною ситуацією в Польщі. Відомо, що кількість цих злочинів почала збільшуватись ще до того, як нинішня команда прийшла до влади в 2015 році. З точки зору статистики це можна пояснити тим, що зросла кількість іноземців, що прибувають в Польщу, переважно українців. Однак не можна не помітити, як формується атмосфера мовчазної згоди на насильство – від державного, м'якого, символічного і словесного, до цілком очевидного насильства.

Це змушує нас підняти питання про відповідальність (політичну та моральну) керівництва «Закону і Справедливості» (PiS) за напади на іноземців, серед яких особливу роль – через свою численність і зростаючу напругу у відносинах – відіграють українські громадяни. Українці стали головною жертвою історичної політики «Закону і Справедливості» – політики, яка поставлена в центр взаємовідносин Польщі та України. Замість того, щоб підтримувати розвиток української державності та інтеграцію України в ЄС, Польща підняла на знамена і проголосила справою честі ідею нібито недостатньо спокутуваного гріха Волині, проявом якого можна вважати нібито поголовний і повсюдний культ Бандери і УПА в Україні (при цьому, зрозуміло, знехтувавши всілякими нюансами, зокрема вразливістю українців і ситуацією, в якій зараз знаходиться їхня держава).

Зовнішня політика Польщі стала заручницею політики внутрішньої, а можливість загравати з ультраправими виборцями, що складають кілька відсотків від його електорату, для

президента Качинського важливіше, ніж крах добрих відносин з сусідами і наша міжнародна репутація за кордоном. Це, звичайно ж, стосується не тільки України – подібні процеси і породжену ними мову ненависті ми спостерігаємо щодо Німеччини, а також Ізраїлю (за що рикошетом дістається нечисленному єврейському населенню Польщі). Однак у випадку з Україною ця проблема має масовий характер і тому є найнебезпечнішою з вищеперерахованих проявів неприязні. Я – корінний поляк, проте регулярно отримую повідомлення, автори яких по-дружньому радять мені як бандерівцю «захищати демократію в Україні».

### **Майдан об'єднав поляків**

Я необ'єктивний і не буду об'єктивним: моя дружина – українка, і сам я, повинен зізнатися, захоплююся Україною, яка народилася під час революції на Майдані в 2013-2014 рр. Майдан змінив все, ставши поворотним моментом, після якого почалася російська агресія, а еміграція з України зросла в кілька разів. У багатьох представників мого покоління Україна раніше викликала сентиментальні асоціації як батьківщина предків, а в сучасному контексті – як країна помаранчевої революції 2004 року та її героїв. Майдан був новим, рішучим, проєвропейським кроком, у відповідь на який поляки – і тодішні політичні еліти, і громадянське суспільство – проявили солідарність, незалежно від своїх громадських і політичних відмінностей. Поляки надавали українцям підтримку і в перші роки війни з Росією. Тоді ми проводили публічні збори коштів на закупівлю гуманітарної допомоги (зокрема касок і бронешитів) для українських солдатів і переселенців з окупованих територій, а також, завдяки підтримці Варшави, відкрили в Польщі центр «Український світ».

Кількість організацій і ініціатив, які підтримали Україну в той період, – незліченна, і їхня допомога була неоціненною. До процесу долучилися організації лівого, ліберального спрямування, іммігрантські співтовариства, консервативні і церковні організації (включно з Caritas). У Польщі панувало переконання, що підтримка України – в інтересах нашої держави. У місіях і акціях солідарності, організованих нашої Фундацією, брали участь – незважаючи на внутрішні розбіжності – депутати як від Руху Палікота, так і від Громадянської Платформи, і від «Закону і Справедливості».

### **Українська симпатія до Польщі**

Польська солідарність, а також наше – очевидне у порівнянні з Україною – відносно благополуччя викликали у сусідів щирі симпатію і здивування. Мало хто з поляків знає про те, що поляки – найулюбленіший народ українців (відразу за ним йдуть білоруси і канадці). Для порівняння: поляки найбільше люблять чехів, а українці знаходяться в хвості їхнього списку, разом з росіянами.

Після Майдану українці стали вважати поляків друзями, а Польщу – успішною країною, вікном в Європу. Вони сподівалися, що зможуть певною мірою реалізувати польський сценарій перетворення і європейської інтеграції в українських умовах.

Що від цього залишилося зараз? Вступивши в конфлікт з Європейським Союзом, ми з власної волі втратили свою ключову рису в очах України з її активною проєвропейською позицією. В українському суспільстві, як і раніше жива симпатія до нас, але любов без взаємності не буде тривати вічно. Ми щосили намагаємося позбавити українців від цього почуття. Під час мого візиту до Києва, невдовзі після внесення скандальних правок до закону про польський Інститут національної пам'яті, таксист сумно запитав мене: «Тепер поляки оголосять нам війну, як росіяни? Що ми вам такого зробили?»

### **Мови ненависті: кремлівська і вітчизняна**

Риба, гниючи з голови, починає пахнути найпримітивнішим шовінізмом. Агресивна, патріотично «роздута» політика «Закону і Справедливості» розпалює ксенофобію і радикалізує настрої, несвідомо чи цинічно копіюючи зразки путінської пропаганди. Про «бандерівців» в польських соціальних мережах заговорили під час Майдану.

Зараз пропаганда «Закону і Справедливості» і пропаганда Кремля використовують одні й ті ж кліше. TVP, Sputnik і RT часто ведуть мовлення на одній хвилі. Їх ріднить вульгаризований традиціоналізм, презирство до чужинців, ненависть до європейських ліваків – виродків та дисидентів, які уособлюють собою такі цінності як толерантність, повагу до різноманіття, рівність перед законом, права жінок і всіляких меншин.

Спочатку ще можна було сподіватися, що відродження історичної ворожнечі – це лише кремлівська спроба відреагувати на швидко міцніючі зв'язки між поляками і українцями. Але, на жаль, мова ненависті, з якою тоді – після декількох років перебування в Польщі – вперше зіткнулися моя дружина і друзі, з тих пір стала частиною їхнього повсякденного життя. Її підживлював Інтернет; її підхопили так звані «кресові спільноти<sup>1</sup>» на чолі з ксьондзом Тадеушем Ісакович-Залесьським, а також націоналісти і футбольні фанати. Перед виборами 2015 року викинув фортель звернений в «волинську релігію» і в політичний мейнстрім Кукіз, з ініціативи якого в Сеймі – вперше з 1989 року – з'явилися проросійські і антиукраїнські націоналісти. Той самий Кукіз, який роком раніше зіграв концерт на підтримку протестувальників на Майдані.

### **Владі потрібен ворог**

На сьогодні головним осередком антиукраїнських настроїв є «Закон і Справедливість». Політика, яка закликає нас захищати рідну осаджену фортецю (а насправді – самотній острів (не)свободи і (псевдо)християнських цінностей), потребує образу зовнішнього ворога і перманентного стану загрози; в цьому плані «Закон і Справедливість», по суті своїй, небагато чим відрізняється від довоєнних фашистів і післявоєнних комуністів.

Спочатку головним ворогом стали мусульманські біженці, які, мовляв, гвалтують жінок і поширюють заразу. Під час дебатів з європейськими депутатами прем'єр-міністр Шидло, скориставшись нагодою, зарахувала до біженців мільйон українських мігрантів, чим дала зрозуміти, що Польща прийняла більше біженців, ніж всі інші країни Європи. Польський уряд так і не спростував це безглузде твердження (незважаючи на українські протести), а в минулому році в Європейському парламенті аналогічну маніпуляцію вчинив Матеуш Моравецький. Варто додати, що українцям, які подають документи на отримання статусу біженця, польська влада такого ... не надає. Пропаганда, спрямована проти біженців, принесла сумний результат. Її побічні ефекти – це інциденти, жертвами яких стають іноземці.

Гріх зневаги лежить не тільки на совісті нинішньої влади. Попередні уряди теж не відрізнялися розумною міграційною політикою, а наші адміністративні структури не були підготовлені до прийняття сотень тисяч іммігрантів зі Сходу. Погано організована прикордонна інфраструктура почала спричиняти незручності людям, які їдуть як в одну, так і в іншу сторону, а багатогодинні черги стали невід'ємною частиною прикордонного пейзажу. Відповідальність за це несуть розлучені прикордонники і митники, які часто отримують задоволення від можливості принижувати наших сусідів.

---

<sup>1</sup> [Східні] Креси, «східна околиця» (Kresy Wschodnie) – польська назва територій нинішніх західної України, західної Білорусі та південно-східної Литви, що входили до складу міжвоєнної Польщі. Існує кілька спільнот «кресов'яків» – нащадків вихідців з Кресів. Ці спільноти носять націоналістичний характер і культивують ностальгічний образ втрачених східних земель (Тут і далі примітки перекладача).

Що ж стосується політичного і символічного аспекту, тут в образ ворога внесла свою частку партія «Закон і Справедливість», яка зображає українця не як гідну поваги і дружнього ставлення людину з країни, що зазнала серйозних втрат в ім'я свободи і права на самовизначення – таких близьких полякам цінностей, – а як підозрілого чужинця і потенційного баламута. У кращому випадку – як гостя, якого господарі ледь терплять, і який не має права критикувати місцевих жителів, а всі аспекти польської повсякденності зобов'язаний зустрічати із захопленням і вдячністю. Якщо він цього не робить – отже, напрошується на неприємності, оскільки веде себе нахабно, забуває, що він не у себе вдома, і повинен забиратися геть якомога швидше. Ну і, звичайно ж, «Пам'ятаємо про Волинь», оскільки «Тут у нас Польща!» – гасла, від яких всього один крок до «смерть ворогам Вітчизни».

У державних і правих ЗМІ Майдан (хоча раніше його підтримувала партійна верхівка «Закону і Справедливості») перестав ототожнюватися з боротьбою за свободу і тепер зображається в тому ж дусі, що і в російських ЗМІ: як символ загрози або як термін, що означає криваві вуличні сутички.

Все це лежить на сумлінні влади. Проте не завадило б подивитися і на колоду у власному оці. Ми як спільнота часто зганяємо свої комплекси на українцях – принижуємо їх, поводимося з ними з гордовитою поблажливістю, використовуємо в своїх цілях. Пропаганда влади, яка знеособлює вигаданих ворогів, в той же час пробуджує в нас найнижчі інстинкти. Відсутність реакції на діяльність організації фашистського походження на зразок «Національно-радикального табору<sup>2</sup>», уславлення злочинців і вбивць, одягнених в мундири «проклятих солдатів<sup>3</sup>», ксенофобські, антисемітські та антиукраїнські інциденти надихають чергових шанувальників диско-поло. А благородна більшість вважає за краще не висовуватися, щоб і їй водночас не дісталось. Світом розноситься новина: ось так Польща встає з колін. Віце-міністр Андрушкевич, один з головних годувальників антиукраїнських інтернет-тролів в Польщі, може бути задоволений. Але найбільше радіє Володимир Путін.

**Джерело:** <http://wyborcza.pl/7,75968,24549603,pis-zwalcza-banderowcow-a-putin-zaciera-rece.html>

**Оригінальний заголовок:** PiS zwalcza "banderowców", a Putin zaciera ręce

---

<sup>2</sup> «Національно-радикальний табір» (Obóz Narodowo-Radykalny, ONR) – екстремістське націоналістичне польське угруповання, організоване в 1934 році молодими активістами Табору великої Польщі.

<sup>3</sup> «Прокляті солдати» (Żołnierze wyklęci) – загальна назва антирадянських і антикомуністичних підпільних організацій в Польщі в 1944-1953 рр.